

Збірник самодиктантів
для учнів 8-9 класів
(на основі культурологічної
лінії програми)

Національна історія. Козацтво Запорозька Січ

Січ то була простора площа на (д)ніпровім острові (х)ортиці (потім на (б)азавлуці (і, й) (т)омаківці). Зо всіх боків обливала цей острів гл...бока вода (д)ніпра а ще на самім острові був викопан...й глибокий рів наповнен...ий водою та поставлено високий гострий частокіл (з, с) міцними брамами. На брамах що на ніч... замикалися стояли гармати й (к)озац...ка сторожа.

Звичайне повся(к,г)ден...е жит...я (з)апоро...ьких козаків (у, в) (с)ічі складалося наступним чином. Козаки вставали до схід сонця відразу вм...валися дж...р...льною водою далі молилися (б)огу (і,й) після цього сідали до г...рячого сніданку. Час від сніданку до обіду козаки проводили (по)різному хто об...їж...ав коня хто вправлявся (у, в) стрілян...і хто лежав (на)боці попахкуюч... люлькою (і, й) ро...повідаюч... про власні подвиги.

На (з)апорож...і був звичай (не)називати нову людину на прізвище що(б) зовсім забулося походжен...я (і, й) становище нового січовика а давали прозвисько яке змальовувало(б) його особу або передавало звичку (яку)небу...ь. Від того виникали такі пр...звища (як)от (пе)ребийніс (р)ябошапка (п)алій (н)ечоса та ін...ші.

Коли(ж) (к)ошовий давав наказ зб...ратися до походу кожна хв... лина (у, в) запорожців була пр...св...ячена військовим вправам. Саме (у, в) походах козаки (не)раз доказували своє вмін... я воювати мужність відвагу безстрашність.

(За А.Кашенком)

Побратимство

Побратимство (в,у) запоро...ців перебувало (у, в) в...ликій шані. Народні оповідан... я зб... регли нам б... гато випадків (про) те коли к...зак о(д,т)шукавш... свого побратима в (не) волі (і,й) (не) маюч... коштів що(б) його викупити від...ався сам на каторгу (з,с) тим аби турок випустив його побратима на волю.

На знак побратимства запоро...ці мінялися хр...стами (з, с) тіла а далі (в, у) них (в, у) се було спільне вони дарували (один) одному коней зброю (й, і) ін...ші реч... .(В, у) походах побратими бувало (не) з...їдять один без одного шматка хліба. (В, у) боях (же) вони билися поруч (і, й) рятували (один) одного від смерті.

Побратимство надавало запоро...цям в...ликої сили. Воно було однією (з, с) таємних причин їхньої (не) переможності (й, і) того що ворог рі(д, т)ко захоплював січовика (в, у) бранці. Коли траплялось що когось (з, із) побратимів (будь) хто кривдив чи ображав то другий зараз (же) заступався за нього. (Як) що (ж) побратима зрадливо вбивали то його назван... ий брат лишившись живим ставав за нього мес... ником.

(За А.Кашенком)

Гопак танець народжен...ий (у, в)війні

Свобода була основою жит...я лицарів (з)апорозької (с)ічі. Право на свободу козаки відстоювали у (не)скінчен...их війнах (із, з)загар(б, п)никами.

(В, у) умовах війни (і, й) народились (у)країнс...к... бо(йо,ьо)ві мисте...тва. (Де)які з них дійшли до наших днів (у, в)вигляді танців (Най)відоміший танець гопак. Так (не)дивуйтесь. Саме гопак. Але (не)той який часом показує (у)країн...с...ке телебачен...я а той справж...ній брат (к)арпатс...кого танку "аркан" що поєднує ритуальні ел...менти сучасності (і, й) давн...ни.

Мета прадавнього гопака ро...кріпачити тіло для проведен...я військових дій які (ні)коли (не)можна було пере...бачити до кінця. (Не)дивно що певні ел...менти гопака подібні до ел...ментів (к)итайського у- шу. (Про)те витоки, зміст (і, й) пр...значен...я подібних ел...ментів різнят...ся.

Рухи гопака були наслі(д,т)ком во...овничого стану і (не)мали ушуїс... ської ві(д, т)очен...ості в конкретні удари, блокування, підсіч...ки. К...аки мали більш загальне уявлен...я про війну де була різна кількість (по)різному озброєн...их ворогів.

Піз...ніше з...явилася (вогне)пальна зброя і тому зросла вага акробатичних ел...ментів (з,зі)змін...ими амплітудами рухів. Гопак танець народжен...ий у веремії військових дій де (врешті)решт лиш сер...цем можн... ві...чути вихід (з,зі) (най) скрутніших становищ... .

(За О. Бадьо).

Військо Сагайдачного

Скликав Петро Сагайдачний на майдан (в,у)сіх новачків оглядав кожного до чого хто вдався ділив на сотні та наставляв їм старшину Так ро...почалося навчан...я воен...ого рем...сла на (С,с)ічовім майдані.

(У,в)сі мус...ли навчитися нести пішу і кін...у службу стріляти з мушкетів орудувати шабл...ю і списом кидати на від...аль ножами. Кожна сот...ня мала своїх розвідників. Окремо в...бирив Сагайдачний кр...мезних людей з добрим зором на гармашів. Прагнуч... спосіб воюван...я поліпшити він вигадав (скоро)стріл...ний рушнич...ний бій.

У (не)довгим часі став Сагайдачний душ...ю усієї (С,с)ічі. Всі його поважали наче самого кошового. Старі козаки говорили що за їхн...ої пам... яті такого запорожця на (С)ічі (не)було. Йому пророкували що кошовим буде.

Полководець своєю важніс...ю (не)величався бо знав що цього козаки (не)люблять. Старшині він уступався давав їм зразок слухняності і говорив що все робить для добра і слави січового товариства.

Молоді сотні Сагайдачного робили вправи мов на шнурочку. Він (з,с)клав різні команди знаки сурмою і ракетами котрими можна було порозумітися (в)полі .Рівно йшли до бою кін...і й піші рівно на команду пох...лилися списи добувались і пі...носились шаблі. В скорім часі з сірої юрби втікачів Сагайдачний витворив справжнє вишкол...не війс...ко.

(За А.Чайковським)

Освіта на Січі

Освіче...і люди високо цінувалися на (З,з)поріж...і. (Най)здібніші ставали війс...ковими п...сарями і (не)рідко грали в...рішал...ні ролі серед запо...ких козаків.

Б...гато освіче...их людей безумовно давала запо...ким козакам (К,к)иївс...ка духовна академія. Та були ос...редки освіти школи і в самому (З,з)апорож...і. Вони поділялися на січові монастирс...кі й (церковно)парафіял... ні.

У січовій школі навчалися хлопчики які самі пр...ходили з (У,у)країни і (П,п)оль...і або ж спеціально пр...везен...і б...гатими батьками в (С,с)іч для навчан...ня грамоти й військового мисте...ва .Свого часу тут одержав освіту і військову підготовку старший син (Б,б)огдана (Х,х)мел...ниц...кого (Т,т)иміш якому пророкували майбутнє великого полководця.

За свідченням сучасників на(С,с)ічі було до п...ятдесяти школярів. Вони вчилися читан...я співів і пис...ма мали особливий громадський устрій що був схожий на військовий. Спільні кошти зб...рігалися завжди у старшого якого об...рали всі. Січові школярі отримували пр...бутки частково від бат...ків частково за д...вонін...я у дзвони за колядуван...я та привіта...ня козаків у свята (Р,р)іздва (Х,х)ристового (Н, н)ового року й світлого (В,в)оскресін...я.

У (церковно) парафіял...них школах частина яких пр...значалася для навчан...я музики і співу навчалися молоді козаки які жили у слободах з...мівниках і хуторах.

Таким чином січове товари...во ж...ло (не)тіл...ки інтересами н...нішнього дня а й інт...ресами від...але...ого майбутнього.

(За Д.Яворницьким)

Військо запорозьке

Про військо запорозьке складено багато героїчних легенд переказів. І не (без)підстав було то справді (славно)звіс...не військо. Люди (само)від...ані гордої відваги і честі (й, і)шли у козаки за покликом сер...ця. Служили своєму народові свідомо і (не)знали страх(у,а). Але сила козацького війська крилася (не)лише (в, у) силі дух(а,у). Запорожці мали досить досконалу військову організацію. Основними (того)часними родами військ були піхота кін...ота і флот. Відзначалися вони високою бо(йо,ьо)вою майстерніст...ю.

Піхоті заздрили кращі полководці (Є, є)вропи. Озброєн...я і тактика були р...тельно продуман...ими. Козаки (власно)руч... виготовляли (вогне)пальну (і, й) холодну зброю і блискуч... нею володіли. Запорожці ле(г,х)ко переходили від оборони до наступу і (на)впаки. Воїни степу що у ві(д,т)критому полі на пересувних укріпленнях з возів тиж...нями витримували навалу переважаючих сил ворога здобули собі славу й майстрів штурму фортец... .

Ще (на)початку XVI століт...я козаки мали (в,у) своєму арс...налі (про)образ запалювальних ракет. Запорозькі чайки панували на (Ч, ч)орному (М,м)орі (не)раз розбиваюч... (в)щент (Т,т)урец...кі флотилії. Першими (в,у) (Є,є)вропі запорожці спорудили (і, й) дерев...ян...і підводні човни.

Після ліквідації (З,з)запорозької (С,с)ічі царськими військами (У,у)країн...с...ке козацтво поступово занепало. Нині коли (Н,н)езалежна (У,у)країна формує свою армію настав час творчого осмислен...я здобутків козацького війська.

(За Н.Руденко)

Козацькі чайки

Козаки були вмiлими воїнами (не) тільки... на суш... а й на морі. Їхні (славно)звіс...ні чайки (не)боялися ні бурі ні оснащен...их важкими гарматами турецьких галер до яких вони сміливо підходили (в)притул і брали (на)абордаж. Слово "чайка" походить о(д,т) тюр...ського "чаїк - каїк" що значить човен дубок. Вони були як правило понад 12 метрів (зав)дов...ки й 3 - 5 (зав)ширшки. На кожну сідало кілька десятків (не)втомних веслярів і ро...сікаюч... воду чайка летіла мов на крилах.

(У,в) чайці вмiщалася до шіс...десяти осіб (з,с) усім військовим (с,з)поряджен...ям до якого входило навi...ь кілька ле(г,х)их гармат що називалися фальконетами. При попутному вітрі на чайці нап...налося вітрило.

Як(що) к...заки бачили в морі турецьку галеру їхні чайки мит...ю шикувал...ся у формі (пів)місяця щоб вона (не)змогла (в, у)текти. Наближаючись до ворожого судна запорожці вели (не)впин...ий пр...цільний вогонь із рушниць змітаюч... ним (у, в)се (з, с) палуби. Та потім із шаблями в руках вид...ралися на галеру й поч...нався (руко)пашний бій. Тут уже протистояти к...закам (не)міг (ні)хто. (З, С) захоплен...ого корабля заб...ралася вся здобич... дно його прорубувалося і (с)ултанс...кий флот ставав мен...шим на ще одну галеру.

Збер...глися сві...чен...я самовидців про загадкове козацьке судно яке було мабу...ь одним із перших варіантів підводного човна. Воно мало два днища між якими клався баласт для занурен...я у воду. А в висунуту над поверхнею моря трубу (про)образ майбут...нього пер...скопа стерновий вів спостереження пильнував чи (не)з...явит...ся де турецька галера. Рухався човен за допомогою весел умонтован...их у його борти так (в, у)міло що в нього (не)протікала вода. При наближен...і до ворога баласт викидався човен (не)сподіван...о зр...нав на поверхню і знову к...заки з...являлися ніби з самісінького дна моря.

К...заки вели успішну боро...ьбу (з, с) (с)ултанс...ким флотом визволяли (не)вольників нападаюч... на турецьк... (і,й) татарськ... міста. Голосний відгомін про це дійшов до нас (у, в) народних думах баладах (і, й) л...гендах.

(За М.Слабошпицьким)

Держава Запорозька Січ

Запорозька Січ мала постійні державні символи. Це гетман...с...ка булава корогва бунчук пернач... печатка л...таври значки. Вони наз...вають...ся клейнодами тобто коштовностями дорогоцінними речами їх зберігали і використовували як святині. Державний герб виглядав так козак (в, у) кунтуші пі(д,т)перезан...ий поясом із шаблею при лівому боці у шапці. Ліва рука пі(д,т)римує рушницю оперту на рам...я права упираєт...ся (в)бік.

Кожен клейнод був ознакою влади конкретної особи козацької старшини. Булава й бунчук служили символами влади гетьмана кошового. На військових радах гетьман тримав її у правій руці. Бунчук палиця прикрашена пасмами кін...с...кого волос...я носив під час походу над головою гетьмана чи кошового бунчужний щоб козаки бачили де перебуває їхній командир. Печатка (за)звичай зберігалась (у, в) війс...кового суд...і або курін...ого отамана чи паланкового полковника. Пернач... (жезл) носив за поясом полковник ін(коли) він передавав його (якому)небудь мандрівникові як доказ гарантій козац...кої бе...пеки. Значки видавались куреням а палиці осавулам. Корогви (хоругви) тобто прапори і л...таври належали (в, у)сьому війську. Клейноди за винятком палиць і л...тавр зб...рігались (в, у) військовій скарбниці або в (П, п)окровс...кій церкві. Винесен...я їх і використан...я супроводжувалось змістовними церемоніями як і в (того)часних с...сідніх державах. Отож Запорозька Січ була державним утворенням.

(За А.Онищенком)

Запорозька родина

(У, в) народних піснях (і, й) легендах отак поетично визначалися родич... запорожця (в)еликий (л)уг батько (с)іч... мати шабля дружина кінь вірний товариш... . Тоб(то) все його жи...тя від самісінького народжен...я пов...язувалося (з, с) атрибутами козацької вольниці.

Січ пр...ймала тільк... (не)одружен...их. Жодна жіноча нога (ні)коли (не) ступала на її тер...торію. Такий був тут закон. (Як)би хтось його порушив (і, й) пр...вів сюди жінку його скарали (б) (на) смерть. Те що дозволялося козакові поза (с)іч...ю (не) дозволялося тут. Раз і (на)завжди встановлен...і товариством правила лишалися (не)змін...ими (в)продовж (у, в)ського існування (с)ічі.

(У, в) товаристві запорожців (по)над (у,в)се цінувалися сміливість кмітливість добре серце і звичайно (ж) почут...я гумору яким було пронизане (в,у)се життя (с)ічі. Відомий дослідник козацтва Дмитро Яворницький писав (з,с) природних якостей властивих справжн...ому українцеві запорожці відзначались умі...ням майстерно ро...повідати вміли підмічати смішні риси в інших і передавати їх у жартівливому але ні для кого (не) образл...вому тоні. Звичаї запорожців дивні вчинки хитрі а мова й вига(д, т)ки гострі (й, і) переважно (с,з)хожі на глузуван...я.

Запорожець умів посміятися (з, с) ворога (зі, з) смерті (з, с) самого себе завжди охоче кепкував (з, с) товариша. І це був сміх вільної людини бо як відомо раби (і, й) пр...гноблен...і (не) вельми охоч... до сміху.

Кошовий отаман Іван Сірко

Вісім разів (З,з)апорозька (С,с)іч об...рала Івана Дмитровича Сірка кошовим отаманом. За все понад (кілька)сотрічне існував...я (с)ічі жоден кошовий отаман (не)зажив такої любові (й,і) шани серед січового товариства. Україна (л)івобережна, (п)равобережна, (с)лобожанщина в шіс...десяті — сімдесяті роки XVII століт...я (не)знала людини яка(б) могла зрівнятися популярніст...ю з Іваном Сірком.

Загальне визнан...я (і,й) безмежну вдяч...ність сучас...ників набула тоді очо- лен...а Іваном Сірком бе...перервна героїчна боро...ьба козацтва проти (туре- цько)татарських агресорів що загрожували (у)країнському народові. Запоро...ький витязь вважав (най)першою (і,й) (най)головнішою метою кожного походу визволен...я невільників що конали (в,у) тя...кому рабстві (в,у) сул- танській (т)уреч...ині та (к)римському ханстві. В...ликий талант полководця

особиста хоробрість мужність (й,і) відвага поєднувались (в,у) ньому з безмежною відданістю народній справі.

Відзначаючи... ці якості треба наголосити й на суто лю...ських рисах характеру Івана Дмитровича розважливий і мудрий, демократичний, він був до аскетизму скромний (в,у) побуті глибоко релігійний, (ні)коли (не)вживав алкоголю. На (с)ічі жив у кур...ні їв разом (з,із) козаками з одного казана носив як і (у,в)сі простий одяг. Історики вважали що за своїми (с)партанськими звичками нагадував кошовий (к)иївського князя Св...ятослава.

Ще за жит...я Івана Сірка про нього ходили л...генди про його подвиги (з,с)кладали думи (і,й) пісні.

(За О. Апанович.)

Видатні імена

Академік О. Богомолець

Заворожуюча тиша осін...ого ранку .Джміль що заночував у жорж...ні ві...тавав на сонці від нічного холоду ворухив лапками пробував силу крил. Запах (чорно)бривців нагадував д...тинство. Години ві...починку в...падали академіку О.Богомол...цю (не)часто. Ві...почивати він (ні)коли (не)вмів. Але кожній людині потрібен хоч коли (не)коли такий ранок. Оз...рнутися (на)вколо і побачити який пр...красний з...мний світ і яке це щастя просто жити.

Він завжди пам...ятав вислів Сенеки Вважай що кожен день нове жит...я. Здаст...ся (не)змарнував жодного дня з відведен...их йому. І все (ж) чимало справ (не)завершено. Він хотів щоб молодим передалося його ві...чут...я часу як (най)біл...шої коштовності. Тому пр...святив себе проблемі продовжен...я людс...кого життя та боро...бі з п...р...дчасним старін...ям.

Олександр Олександрович науково доводив що сто п...я...десят років повин...і бути визнані середн...ою тривалістю жит...я людини.(Не)тільки суто науковий інтерес к...рував ученим (у, в)його досліджен...ях. Він пр...страсно бажав допомогти своєю прац...ю практичній м...д...цині яка оволоділа в...л...чезним запасом лікувал...них методів. Та успіх лікуван...я залежить в значній мірі від стану організму . Вчений в...ажав що лю...с...кий організм може самостійно боротися з хворобами ро...робляв метод активізації його захис...них сил.

Війна з (не)відомим триває. І цей ранок був лише короткою паузою щоб п...р...вести подих.

(За В.Дроздом)

Пейзажі Миколи Глуценка

Назви справж...нього п...йзаж...ста заслуговує той художник який (не)лише вмів п...р...дати маслом пастел...ю чи акварел...ю лінії і барви тони і ві...тінки але й гл...боко любить свою країну окр...лює ту любов (в,у) глядача. Справжній пейзаж...ст це (перед)усім палкий патріот.

Таким пейзажистом є Микола Глуценко. Ряд його праць пр...свячен...ий Дніпрові Києву його околицям. Це твори (не)тільки митця а й людини яка дихає з ним одним подихом.

Ви див...тесь на в...сняний пейзаж на голубий розлив річки що захоплює пр...бережні чагарники над якими (от)от засв...стять качи(н,нн)і зграї. Тоді думаєте що Глуценко поет в...сни.

Та ось бач...те пр...пороше(н,нн)і сивим інеєм д...рева іскристий сніг по якому простяглися синюваті смуги тіней .І впевне...і що Глуценко поет зими. Ро...кішна барвами осінь і щедра літо так само мають в особі Глуценка вірного свого співця.

Художник багато їздить по країні (не)втомно працює. На його полотнах ми бач...мо яскраві краєвиди (К,к)риму густі соковиті фарби (К,к)арпат задумливий спокій гірс...ких озер. Бачимо Володимирську гірку у (К,к)ієві чудесні манливі (Д,д)ніпровс...кі далі. Бачимо вечори ранки дні рідної країни. І (не)тільки дивуємось бл...скучій майстерності художника а й ві...чуваємо любов до пр...красної нашої землі.

(За М.Рильським)

Сковорода

Сковорода мав своєрідний розум його б...нтежило те що для тисяч... ін... ших людей було буден...им (і, й) звичайним. Йому хотілося прочитати книгу бут...я ро...гадати сенс людс...ких вчинків заглянути (в, у) людс...ку душу як заглядали цікаві глядач... за завісу вертепу на (р)іздр...яних виставах.

Що (б) задовольнити цю душевну спрагу Гр...горію Сковороді потрібно було ще оволодіти знаннями пробратися крізь хащ... (р...лігійно)ідеалістичних (слово)сплетінь. Чи вдаст...ся це йому чи знайде він принаймні вірний напрямок шукань?

До с...огдні в Чорнухах зб...р...глася легенда про (те) як Гр...горій Сковорода покинув домівку. Одного разу пасуч... отару він нібито зачитався і (не) помітив що одна вівця десь поділася. Батько ро...дратован...ий тим що з Грицька п...ганий поміч...ник побив його. Після цього хлопец... зник (з, с) дому. Знашли його (в, у) с...сідньому селі аж через місяць... там він наймитував і збирав грош... на навчан...я. Закінчилась ця пригода пр...мирн...ям (з, с) батьками які (з, с)порядили сина вчитися до ((к)ієво)(м)огилянської (а)кадемії.

Цей переказ (де)що наївний. Зачитатися Гриць міг (хіба) що (часо)словом. (Про)те думками своїми він був звичайно далеко від овечок а норів цей тишко справді мав такий що від батькового батога міг податися світ (за)очі.

Чарівниця

Настав час коли (п)олтавс...ка (б)огданівка стала мистец...кою столицею (к)атерини (б)ілокур. Звідси з білен...кої с...лян...ської хати рушила (у,в) в...ликі світи творч...сть народної художниці пішла до людей її малярська поезія (з, с)повнена якоїсь магічної сили майже фантасти...ної краси. Спершу її картини побачила (п)олтава потім (к)иїв (м)осква .А потім вони з...явились (у,в) (п)арижі біля них товпились відвідувач... на (м)іжнародних виставках хто (ж) авторка цих (не)звичайних полотен? Звідки такий вроджен...ий артистизм (в, у)простої (у)країнської ж...нки таке естетич...не чут...я багатство і сила уяви?

Доч...ка (у)країни народний художник республіки (к)атерина (б)ілокур пр...вернула на виставках загальну увагу до своєї творчості вразивш... (най)вибагливіш...х поцінувачів яскравою самобутністю, поетич...ною силою своїх творів. Вона (мов)би ро...повідала світові який талановитий її народ як ро...винуте (в)ньому від пр...роди ест...тичне почут...я яка сприйнятлива його душа до вс...ого пр...красного (в, у) жит...і.

Україна (з)давна славит...ся народним мистецтвом. Дівоче вбран...я (і, й) к...зацька люлька топірец... гуцула (і, й) спинка саней бабусина скриня і лісник на стіні вишитий рушник (і, й) звичайний вікон...ий налич...ник (будь)яка ужиткова річ.. під рукою (не)відомого художника чи художниці ставала витвором мистецтва. І (в)одночас творилася пісня з...являвся народний живопис бр...ніла бандура ця (у)країнська арфа.

Людина оточувала себе красою знала в ній смак художн...о оздоблювала жит...я заповнен...а одвіч...ним бажан...ям творити.

(За О.Гончаром)

Марія Приймаченко

Народна художниця України Марія Приймаченко своєю творчіст...ю ві...крила ор...фінальну сторінку мистецтва світової культури. Її виставки мали в...ликий успіх (в,у) (ф)ранції (к)анаді (п)ольщі (р)осії (н)імеч...ині та багатьох ін...ших країнах світу. На всесвітній виставці (у,в) (п)арижі Марія Приймаченко отримала золоту медаль здивувавш... своїми картинами мистець...кий світ...

А як усе починалося? Якось над річ...кою на завітчаному лузі пасла маленька Марійка гусей. На піску малювала (у,в)сякі квіти а потім помітила синюватий глей. Набрала його в пел...ну (і,й) ро...малювала свою хату. Кожен пр...ходив под...витися на цю див...ну зроблен...у руками дівч...нки. Хвалили. Сусіди просили (й,і) їхні хати пр...красити. Дивувалися радили (у,в)читися...

А (у,в)чилася Марія Приймаченко (у,в) рідної поліс..кої пр...роди. У її картинах знаходять утілен...я ще язичн...цькі образи фантастичних чудовиськ (й,і) птахів. За цими роботами стоїть в..лика школа народного мистецтва (багато)вікова культура народу. Це ніби згусток емоційних вражен..ь (й,і) від казок (й,і) від легенд (й,і) від самого жит..я. Картини із зображен...ям вигадан...их художницею звірів унікальне явище яке (не) має аналогів ні у ві..чизняному ні у світовому мистецтві.

З часопису

Український соловейко

На співочому (небо)схилі України яскравою зіркою сяє ім...я Оксани Петрусенко. Виконан...і Оксаною Петрусенко народні пісні (і,й) оперні арії (у,в)війшли до золотого фонду (у)країнс..кої музичної культури.

Оксана Петрусенко (співачка)л...генда. Мало хто знає що вона (по)суті самоук зав...ршити навчан...я (у,в) конс...рваторії артис...ці (не)судилося. Тільк.. (не)зрівнян...ий гідний под...ву талант виняткової краси голос та ще ф...номенальна працелюбність піднесли її до мистецьких в...ршин.

На театральну сцену Оксана пр..йшла (сімнадцяти)річною дівчиною її школою стали провінційні драматичні гуртки та музичні театри. Подальшу долю здібної співачки визначила зустріч (із,з) уславлен..им актором і р... ж...сером Панасом Саксаганським. Видатний м...тець благословив її напроорокувавш... славне майбутнє драматичної актриси. Мабуть це його пророцтво (з,с)правдилося(б) якби не закохан..ість Оксани (у,в) народну пісню.

Колег вражало (не)вгамовне бажан...я Оксани працювати її фантастична (праце)здатність. Чи (ж) багато оперних солістів можуть похвалитися що мають (в,у) своєму р..пертуарі сорок партій?!

Особливо знан...ою Оксана Петрусенко стала як виконав...ця народних укранс...ких пісень. Вона дала сотні концертів зробила (грам)записи понад тридцяти пісень. Мало не (що)дня її голос чули (по) українс..кому радіо. Скільки... (у,в) тих піснях пр...родної (не)повторної краси!

Оксана Петрусенко прожила сорок років. Свою творчість своє жит..я вона (до)останку ві...дала людям. Її ім...я вічно пам...ятат..ме Україна.

(За В. Туркевичем)

Сонця і правди сурмач

На прикладі творч...сті (м)алишка пі...твердила свою істин...ість давня теза в...ликі часи наро...жують в...ликих поетів. (Не)втомний трудівник сказати(б) точ...ніше (добро)вільний каторжанин свого ж...рстокого на...хнен...я (м)алишко був людиною вогнистого темп...раменту. Ніжн...сть (не)вичерпні поклади якої йому подарувала пр...рода була в н...ого так само (з, с) горючого мат...ріалу. Він (не)міг написати (ні) ря(д,т)ка без пожеж... в грудях без клетоту крові (в, у) жилах без вогнен...ого перевтілен...я в образи чи в ідею свого задуму. Кож...н раз (на)ново голим нервом сприймав (м)алишко радощ... і печалі лю(д,т)ського жит...я веселощ... і смуток пр...роди суперечливості нашого машинізован...ого віку (що)разу (по)новому переживаюч... муку віднаходжен...я (най)відповіднішого слова для свого почут...я.

У (м)алишка було б...гато літ...ратурних (в,у)чителів. Навіть осягнувш... мистецьку (не)залежність він (ін)коли (по)молодечому захоплювався творами ін...ших поетів. Благородний спокій каноніч...них віршованих форм як і білий вірш... у доробку (м)алишка це слід такого захоплен...я творч...стю (р)ильського. Якщо(ж) говорити про глибин...ий зв...язок зрілої (зрілої) поезії (м)алишка з певним постійним центром впливу який посилає жит...єві імпульси і принаджує як зоря то це зв...язок із г... ніал...ним словом (к)обзаря.

(За Д.Павличком)

Дмитро Яворницький

Академік Дмитро Яворницький знавець козач...ини учений викладач історик.

Народився Дмитро Іванович (в, у) селі Сонцівці (х)арківс...кого повіту. Початкову освіту здобув дома. Закінчив (історико)філологічний факультет (х)арківс...кого університету і був залишен...ий як обдарован...ий студент на науковій роботі при кафедрі російс...кої історії.

У студен...с...кі роки він прихильник старовини полюбив історію та культуру рідного народу. Його наукові інтереси історія (з)апорі...якої (с)ічі. Подорожуючи країною молодий (у, в)чений збирає перекази пісні казки а пізніше історик мандрує узбереж...ям порожистого Дніпра ро...шукуючи живих сві(д, т)ків історії. Публічні лекції стат...і пр...с...в'ячує (з)запорізьким козакам.

Справою свого жит...я Яворницький ...важав вивчен...я історії свого народу мужнього працюючого витр...вального. Розуміючи яке значен...я для духовного розвитку має поширен...я історичних знань намагався створити музей козач...ини. Окрім того залишив нащадкам числень...і історичні праці.

Створивши низку гл...боких наукових праць українс...кий учений посів чільне місце(у, в) нашій історії.

Віра яка живила історика віра в духовніс...ть нашого народу живодайні дж...рела якої сягають давнини це те що було душ...ю його досліджень те що здатне наснажувати (й, і) нині живущих.

Видатний український графік

Творчість Георгія Нарбута яскрава сторінка (у,в) українс...кому мистецтві. Його (по)праву називають одним із (най)більших графіків сучасності.

А як (в,у)се починалося? (З)малку вирізував витинанки любив малювати орнаменти квіти змальовувати літери (зі,із) старих книжок. Навчався (у,в) (г)лухівській гімназії де зацікавився книжковою іл...юстрацією. Далі буде навчан...я в (п)ет...рбурзі (м)юнхені після чого він поверне...ся в Україну.

(В,у) Ки...ві Георгій Нарбут виконує ескізи (у)українських грошових знаків гривень поштових марок. Того (ж) року (з,с)творює іл...юстрації до «Енеїди» Котляревського.

Художник кохався (у,в) ст...хії українського народного мистецтва старовин...ої народної грав...юри дитячої іграшки народної картини «Козак Мамай». Він любив малювати (старо)давню арх...тектуру знаходячи... в арх...тектурних фантазіях наснагу для пошуків ціліс...ного образу книги. Особливо в...лику роль відіграють (в,у) його іл...юстраціях характерні для України барок...ові та клас...ичні арх...тектурні ел...менти соборів церков старовин...их палаців. Скажімо риси (ч)ернігівської арх...тектури можна (у,в)пізнати в його іл...юстраціях до казок Андерсена що (з,с)приймає...ся доречно й надає їм національного к...лориту.

Георгій Нарбут навіть робив ескізи ет...кеток оформлен...ь упаковок неод- мін...о надаюч... цим малим формам графіки національних рис.

Нарбут став для багатьох поколі...ь українських графіків ор...єн тиром (й,і) духовним наставником (в,у) вироблен...і свого стилю.

З часопису

Традиційні ремесла України

Основні галузі господарства українців

Традиційними видами господарської діяльнос...ті (у)країнс...кого народ(у,а) з (давніх)давен були скотарство рибальство мисливство бджільництво. Однак (най)головнішим завжди залишалося (земле)робство. Україна нація (з, зі) (старо)давньою (високо)розвинен...ою (земле)робською культурою. (З,С)приятл...ві кліматичні умови помірно холодна зима літо (с, з) достатньою кількіс...тю як теплих соняч...них днів так і дощів

родюч... (г, г)рунти переважно ч...рнози з великою місткіс...тю поживних речовин (в, у)се це зумов...ло досягнен...я українців (у, в) розвитку традиційної (агро)техніки.

(Земле)робство поділяєт...ся на три основні галузі (хлібо)робство городництво та садівництво. Відомо кілька систем (земле)робства. (Най)більш давньою була (вирубно)вогнева. На обран...ій під посів (у, в) лісі ділянці восени або (в)зимку рубали ліс (і, й) кущ... залишаюч... їх на місці. (На)весні їх палили і після цього без оранки сіяли просо або льон. Потім рік(у)рік тут висівали жито або ін...ші з...рнові культури. Через три (чотири) роки урожайність такого лану різко знижувалась і його зал...шали (не)засіян...им "відпочивати". Висока культура (земле)робства сві(д,т)чен...я господарності нашого народу.

(Не)ле...ко вирощувати хліб

Хай жнива (і, й) (не)були ле...кими усе(ж) (хлібо)роби ставились до них з особливою шанобою (і, й) пре...конвіч...ною св...ятіс...тю. (У)день (і, й) (в)ночі в будень (і, й) св...ята спекотливу днину чи сльоту несе в полі свою вахту господар землі. Має знати (і, й) пам...ятати кожен коли зб...раючись на роботу ві...краює до сніданку з духм...яної паляниці свіжу ски(б,п)ку частує гостей чи лаштуєт...ся (в, у) далеку дорогу кладуч... в похідну валізу окраєц... хліб(а, у) що це подарунок селянина.

(Не)ле...ко вирощувати хліб. Засмаглий на вітрах обмитий дощами вистра...дан...ий (у, в) веснян...их заморозках зрощен...ий під високою тін...ю жайворонків зігрітий (не) тільк... спекотним сонцем але й ран...ьою зорею він дарує нам радіс...ть статок щаст...я силу піс...ню.

Бджільництво

Лісові та (лісо)степові ра(йо,ьо)ни (у)країни були зручною базою для розвитк(у,а) бджільництва яке (в, у) епоху (с)тародавньої (р)усі мало характер лісового промислу. Мед натуральний і в перероблен...ому вигляді відігравав важливу роль (у,в) харчуванні та лікуван...і людей. Віск використовувався для виготовлен...я свічок та (і,й)шов на продаж.

Бджільництво зародилось (з, із) бортництва віднайден...я в лісі диких бджіл (у, в) дуплах д...р...в. У 18 століт...і почали майструвати штучні борті які підвішували на д...р...вах. (В, у) місцевостях де було обмаль лісу вулики пл...ли з соломи оч...р...ту в...рби обмазуюч... їх глиною. Так з...явилося пасічництво.

Пасічники відзначалися статечніст...ю (й, і) охайніст...ю і були шановані односельцями як (не)абиякі знавці пр...роди і навіть знахарі. Одяг пасічників нат...рався духм...яними рослинами а самі вулики о(б,п)курювали волошкою з метою запобігти цвілі. Протягом віків виробився б...гатий досві(д,т) ро...веден...я бджіл.

Бджільництво (з,с)покон(віку) один (з, із) (най)корисніших та екологічно чистих видів традиційної господарської діяльності українців.

(Лозо)плетін...я

Плетін...я одне (з, с) (най)давніших ремесел. Воно виникло раніше ніж обробка д...р...ва метал...у які потребували відповідних знарядь виробництва. Розвитку плетін...я сприяла і наявність у достатній кількості матеріалу. Міцні й гнучк... са...жанці горіха використовувались для плетін...я огорож лоза для виготовлен...я кошиків бочок меблів.

Лоза (най)поширеніш...й пр...родний матеріал який завдяки своїй міцнос...ті і зручнос...ті в роботі став основою для виготовлен...я різноманітних побутових виробів. Прути лози зб...рають протягом цілого року. (Весняно)літню заготовку проводять на початку рост(а,у) в кінці його росту а (осін...ьо)зимову заготовку після повного визрівав...я. Обкорован...і пруди слід добре висушити. А перед початком плетін...я їх бажано змочувати водою для надан...я більшої еластичності. Почут...я міри у доборі кол...орової гам...и свідчило про певну витончен...ість смаку ремісників.В остан...і десятиліт...я попит на плетен...і вироби ві...чутно зріс. Як витвори прикладного мистецтва вони користую...ся широкою популярніст...ю.

Вишиван...я

Художнє оздоблен...я полотна давня традиція (у)країн...с...кого народ(а,у). Як засві...чують... ві...чизнян...і (й, і) зарубіжні дж...р...ла вишиті узорі відомі ще в докиївс...кій (р)усі. Відомо що спеціальна пр...слуга оздоблювала кол...ровими нитками пишній одяг князів.

Особливого розвитку серед простого народ(у,а) набуло вишиван...я. У середньовіч...і годі було знайти родину (в, у) якій (би) (не) захоплювалися мистецтвом вишивки. Нею обрамлювали практично (в, у)сі (господарс...ко) побутові вироби скат...ртини рушники верхній одяг. Кол...орові нитки а (по) народному лучки виготовляли (в, у) домашніх умовах віднаходяч... пр...родні рослин...і (й, і) мінерал...ні барвники. (Довго) літній досві... наших (пра)щурів налічує значну кількість рецептів отриман...я (най)тон...ших кол...орових ві...тінків.

(З,с)покон(віку) виготовляли барвники (з,с) багат...ох компонентів живої природи кори д...р...в лист...я корін...я плодів та квітів. Для (будь)якого випадку були свої строки збиран...я (і, й) заготівлі сировини. Так (з, с) кори дикої груш... наприклад виготовляли (темно)коричневу фарбу а з лист...я жовту.

Мас...ове застосування замість пр...родних штучних замін...иків сприяли занепадові традиційних промислів а отже й втрати досвіду. Зайве переконувати що розвиток індустріалізації явище позитивне якщо воно (не)заперечує досвіду попередніх поколінь. Тільк... (в, у) синтезі традицій та ін...овацій можн... досягти прогрес(у, а).

(В. Скуратівський)

Виробництво к...рамічних виробів

Це виробництво трудоміс...кий і довготривалий процес... що вим...гає від реміс...ника володін...я різноманітними навичками починаюч... від вибору глини і закінчуюч... термічною обробкою виробів. Глину добували (най)частіше ві...критим способом за допомогою лопат (і, й) дерев...ян...их відер а інколи будували шахти (з, с) дерев...ян...им (с, з)рубом (й, і) корбою для механіч...ного піднят...я глини. Добуту сиров...ну пр...ивозили (до)дому і (з,с)кидали у глин...ик який міг бути (в, у) хаті а іноді (у) дворі у спеціальній ямі або просто на поверхні. Тут глина протягом певного часу пріла. Цей процес... прискорювали постійно поливаюч... її водою і перел...пачуюч... Потім глину під...авали обробці та очис...ці кілька разів місили видаляюч... камін...чики та рослин...і залишки і ро...діляли на (не)великі частки достатні за розміром для (з, с)формуван...я певного вироб(у,а). Для одержан...я матеріалу (не)обхідного кол...ору (вогне)тривкості майстри змішували різ...ні сорти глини.

Ро...ташован...і у гончарному ряді просто на землі різноманітні к...рамічні вироби одна (з, с) характерних рис (у)країнських ярмарків.

Гончарство

Протягом багатьох століт...ь гончарство посідало одне (з, с) провідних місць серед селянс...ких промислів. Бо землю маємо б...гату на глину (най)різноманітнішої колірності та пластич...ності. (З)давня коло її родови... виникали (й, і) гончарні осере(д, т)ки. Жінки та діти опановували скульптурне ліплен...я чоловіки виготовляли посуд. (До)речі саме слово «гончар» походить від слів «горн» і «чародій» так називали людину яка чаклує над глиною біля вогн(я, ю).

(Най)більші центри гончарного промислу були зосереджен...і в (лісо)степовій зоні особливо на (л)івобереж...і. Такими центрами що зб... реглися нині є (о)пішня на (п)олтавщині (і)чня на (ч)ернігівщ...ні (б)арна на (п)оділ...і. Є такі центри на (п)оліс...і та в (к)арпатах.

І хоча на зорі свого народжен...я перші вироби умільців були суто ужиткові але створююч... їх людина завжди неодмін...о к...рувалися ще й вимогами краси. Тому (в)важаємо гончарством (не)лише обробку глини та виготовлен...я різноманітного кухон...ого посуду а також цегли кахлів декоративної кераміки.

Чумацтво

Чумацтво – один (із, з) (най)давніших і (най)вагоміших промислів українців. (У, в) добу середньовіч...я основною продукцією їхн...ої торгівлі були сіль (і, й) риба. З розвитком промисловості (й, і) (товарно)грошових відносин асорт...мент товару значно ро...ширився а маршрути чумаків набули переважно півден...ого напрямку.

Чумацький промисел безперечно був суто чоловічою сферою діяльності що зумовлювалося (не)бе...печніст...ю праці. Що(б) ним займатися потрібно було мати насамперед воза «мажу» і хоча(б) пару витр...валих волів. Більшість чумаків володіли (однією)двома парами тя... лових тварин мен...ша заможніша частина десятками волів.

У далеку дорогу (з, с)повнен...у (не)безпек чумаки готувались заздалегі(д,т)ь ще (в)зимку. (На)весні (з, с) першими веснян...ими променями вони гуртувалися у «валки». Об...єднавши зисил...я легше було долати степові простори захищатися від татар допом...гати (один)одному під час мандрівки. Валку яка в дорозі ро...тягалася на сотні метрів очолював (най)досві...ченіший чумац «ватажок». Він крім визначен...я маршруту та місць ві(д, п)очинку стежив за дотриман...ям учас...никами походу дисципліни (і, й) порядку був суд...єю при виникнен...і суперечок.

Чумацтво за давніми джерелами належало до (най)престижніших видів занят...я. Тому в середньовіч...і майже (в, у)сі юнаки мріяли стати якщо не (лицарем)козаком то бодай чумаком.

Петриківський розпис

Петриківський розпис походить (з,із) села Петриківки що на (д)ніпропетровщині. Він можливо є (най)точнішим (з)поміж багат...х ос...ре(д,т)ків декоративного малював...я в Україні. І в минулому і тепер майстри села змал...ували квіти ягоди (і,й) плоди такими якими бачили їх у пр...роді. Від поколін...я до поколін...я передавалася любов до пр...родних форм (й,і) кол...орів до ві...творен...я дрібних деталей. Тому так ретельно вималювано прожилки на кожній п...люстинці загострен...о краї листочків (в,у)сіякі вусики й пагінці.

Видатні майстрині Тетяна Пата Віра й Галина Павленко Надія Білокінь Поліна Глущенко (по)різному використали вікові традиції д...коративного малював...я свого села. Кожна з них (в,у)кладала (в,у) форму своє чут...я пружності стеб...л (й,і) листків або їхньої м...якості (і,й) тремтливості. Загострен...і форми чистота кол...рів чіткі лінії (п)етриківських розписів зумовлен...і прагнен...ям до точності й визначен...ості (в,у) них відсутні складні переплетен...я (в,у)се виражає...ся через форму лінію колір. Усі ел...менти укладаю...ся в певному ритмі один біля одного жоден листочок (не)затуляє сусідній або квітку. Така (у,в)порядкованість іде від особливостей народного побуту де ні(в)чому (не)допускалося перенасичен...я.

Петриківці завжди вчилися один в одного (про)те жоден з них (ні)коли сліпо (не)наслідував учителів. Тому цей ос...редок народного д...коративного мистецтва весь час розвиває...ся удосконалює...ся.

(За Д. Степовиком)

Архітектурні скарби України, природні багатства

Десятин...й собор

Десятин...й храм було видно (з, с) (п)одолю і берегів (д)ніпра. Він ніби виростав (з, с) гущав...ни д...р...в ніби вінчав місто (к)ия. Перед мандрівником що наближався до (к)и...ва (сухо)долом чи водою він поставав як дивне видін...я. Дивен храм (в, у) світі такого (не) має говорили про нього.

Ро...кішний собор (не) поступався перед кращими (є)вропейс...кими зразками. Залишки будівельного матеріалу та орнаменту засві(д,т)чують що (д)есятин...ий храм був

оздоблен...ий не гірше від (я)рославової (с)офії. Тут виявили і (г)рецький мармур і (к)римську яшму і (к)арпатський шифер. Творці храму звели його (з, с) ле(г,х)кої цели стіни ро...малювали червоною фарбою на(вкруг) вікон (і, й) дверей виліпили (с, з) білої глини пальмове гіл...я виноградні грона дах покрили хв...лястою білою ч...р...пицею. У голуб...зні неба світилися позолочен...і хрести (шоломо)подібних бань.

В(середині) над пр...столом був викладен...ий із смальти образ (б)огородиці. Вона стояла (в, у) синьому царському одязі (й, і) червоних ч...р...вичках на з...л...ному постаменті високо піднявш... руки. Біде облич...я (б)огородиці смутні оч... були дуже простими зв...чайними лю(д,т)ськими.

Цікаве походжен...я назви храму. За переказами князь (в)олодим...р оглянувш... (з, с)порудже...ну церкву був зачарова...ний її красою. Я враже...ний тим що побачив сказав він. Відтоді велів давати на храм десятину свого доход(у,а). Так і став храм (б)огородиці називатися (д)есятин...им.

(За М.Міщенком)

Володимирський собор

Одна з (най)відоміших пам...яток історії Ки...ва (в)олодимирський собор .Храм задумано було звести за подобою (в)ізантійського собору в якому хр...стився князь Володим...р. (Про)те годі шукати (у,в) обрисах будівлі ознак єдиного стилю. (Як)що суворіст...ю внутрішнього оздоблен... я собор справді нагадує (в)ізантійський храм то у своєму плані це трад... ційний (давньо)руський собор увінча...ий сімома банями.

Внутрішнім оздоблен...ям (в)олодимирського собору керував професор (к)иївського університету Адріан Прахов. Робота над фресками тривала більше десяти років. Настін...і ро...писи мають значну художню цін...ість. Митцям вдалося звільнитися від звичних шаблонів і традицій. Свої фрески й ікони вони творили вільно й натхнен...о. Св...яті в оздоблен...і собору (не) (над)пр...родні істоти. Це люди наділен...і звичайними людськими почут...ями люди які звідали боро...ьбу зі злом у власних душах і вийшли з цієї боро...ьби переможцями.

Запр...стольна (б)огородиця (в)олодимирського собору втілен...я безмежної мат...ринської любові. На її облич...і й лагідність і турбота і горе і покірність. Вона передбачає страждан...я яке судилося пережити її (с)инові та їй. Марія тулить до (с)ебе (н)емовля міцно мов бої...ся розлучитися з (н)им та все (ж) іде (в)перед несуч.. (с)ина.

(В,у) соборі забуваєш про жит...єву метушню про труднощ... (і,й) тривоги. На душі стає радіс...но (і,й) світло ніби торкнулася вона чогось воістину справж...нього та вічного.

(За З. Шамуріною)

Андріївська церква

Кияни знають що від (с)ін...ого базару а також через подвір...я будинків парного боку (ж)итомирської вул...ці можна потрапити на край урвища з якого біжать (у)низ сте...ки на (п)оділ. Золотої осені тут дуже гарно тихо (ні)хто (б) зроду (не)сказав що бли...ько в...лике місто під горою поп...ялися са...ки мирно в долині ро...ташувалися подвір...я наща...ків славних колись кожух...як гончарів ді...тярів та ін...ших (не)дуже пр... вілейован...их реміс...ників ві...тиснутих до Дніпра в ці яри більш б...гати- ми цехами. А ось вип...явся високий та обривчастий згірок із загублен...ою чи пр...забутою назвою.

Коли сісти на цім місці очей (не)одірвеш о(д,т) церкви Андрія збудован... ої арх...тектором Растрел...і так вона мило підноси...ся над Дніпром. Над нею мчать швидко розметан...і хмари ва(ж,ш)ко позбутися відчут...я що будова (не)рухає...ся й (не)пливе кудись за Дніпро.

З(за) славної широкої ріки на цей високий б...р...г долітає запах лісів вони синіють у глибокій дал...чі і здає...ся (з)гори що то море бу...кове й імлисте переливається за обрій. А хмари мчать через Андріївську церкву як і колись.

(За Ю. Яновським)

Ужгородський замок

Понад тисячу років Ужгородському замку. (З)давня ро...повідують про зага...кові підземні ходи якими до (замку)фортеці під час облоги постачали їжу (боє)припаси. А ще начеб(то) цими ходами захис...ники замку коли їм загрожувала пора...ка тікали з оточен...я в густі навколишні ліси. У ХІХ століт...і дослідники намагалися здійснити походи в чорні пі(д,т)земні нетрі (про)те загроза обвалу (що)разу зупиняла їх на шляху до (не)звідан...ого.

Замок із масивними вежами ро...ташован...ий на вулканічній горі й має форму (чотири)кутника. До нього досягнути (не)легко з трьох боків фортецю захищає сухий канал вирубан...ий (в,у) скелях а з (північно)східного прірва. Через канал було перекинуто в...із...ний підвісний міст.

(В,у) всіх старовин...их замках кажуть мають бути привиди. Ужгородський звичайно (не)виняток. За легендою у ХVІІ століт...і володар...м замку був капітан Другет шанован...ий лицар. Він мав пр... гарну доньку. Один (воєвода)шляхтич забажав (в,у)зяти Ужгород, переодягся й подався туди в розві...ку. А донька Другета закохавшись у нього ро...повіла скільки військової сили (у,в) замку і як краще його захопити. Батько дізнався про зраду й живою замурував свою кровинку в кріп ос...ній стіні. Перед великою бурею лунає плач донька проси...ся на волю.

(За В. Зубачем)

Подільські Товтри

У (п)івден...о(східній) частині (п)одільської височ...ни є (не)високі вапнякові пасма (з, с) мал(ь,йо)вничими вершинами. Це залишки давнього тропічного (с)арматського (м)оря. Понад двадц...ть міль(ь,йо)нів років тому під час (горо)творен...я (в, у) (к)арпатах море ві(д,т)ступило а рештки його органічного світу стали основою для утворен...ня вел...чезних пр...бережних коралових рифів що звут...ся (т)овтрами.

По сірих вапнякових відкладах (т)овтр можн... дізнатися про геологічну історію (п)оділ...я. Там де були колись лагуни оточен...і (напів)зруйнованими кільцями атолів нині ро...кинулися села. За (не)звичайну мал(ь,йо)вничість за напоєн...е пахощами медоносів повітря цю місцевість називають (м)едоборами.

Чарівна пр...рода (т)овтрових кряжів вабила багат(ь,йо)х видатних людей. Іван Франко любив блукати їхніми завітчан...ими (з, с)хилами (з, с)ходити на стрімкі вапнякові в...ршини. В пам...ять великого (к)аменаря скелі (по)близу села (в)ікна на (т)ернопільщ...ні звут...ся (ф)ранковими.

Міцні товтрові вапняк... (з)давня використовуються як с...ровина для ас(в,ф)альтових (і, й) ц...ментових заводів. (З, с) білого медоборського кам...ню (з,с)поруджено (давньо)руську фортецю (в, у) (с)тарому (з)баражі. (З, с) нього (ж) таки збудовано сотні сіл (і, й) міст звед...но цілі квартали відродженого після (в)еликої (в)і(т,д)чизняної (в)ійни (т)ернопіл...я.

(У, в) густих медоборських (грабово)дубових (з, с) б...р...зою кленом липою ясенем (і, й) явором лісах багато різних ягід гр...бів (і, й) лікарських рослин. Нині значна тер...торія бар...ernih рифів колишнього (с)арматського (м)оря охороняет...ся (д)ержавою.

(За книгою «Скарби України»)

Наш лиман

Однією (з, с) (най) примітніших рис Микола...ва є те що він л...жить на (п, П) івден...ому (Б, б) узі з яким (не)розривно пов...язана історія міста його (жит...є) діяльність і (на) жаль основні екологічні проблеми.

(П, п) івден...ний (Б, б)уг (в, у) Микола...ві і ни(з, ж) че від нього це не просто річка яка н...се (в)низ по течії весь міс...ький бруд. Це (лиман) затока утворена (Ч, ч)орним (М, м)орем (у) низині річки гирлова (еко) система (з, зі) своєю сп...ц...фікою.

Мешкан...ці міста знають що вода (в, у) (П, п)івден...ому (Б, б)узі буває то прісною то солоною подме сильний вітер з (П, п)івдня рівень води підвищує...ся а (з, с) (П, п)івночі знижує...ся та так що дно оголює...ся іноді (на) б...гато метрів від б...р...га. Досві...чені рибалки виходяч... на човнах побли (з, ж)у фарватер(у, а) стають на два якор(я, і) кормовий (і, й) носовий бо течія може стати протилежною. Наш лиман закінчує...ся не (в, у) Микола...ві як ...важає більш...сть а тягн... т... ся до (Н, н)ової (О, о)деси.

(Най)більш... дж...р...ла забруднен...я це стічні води (міськ) водоконал(у, а). Перевантажен...я системи очис...них споруд призводить до (що)добових викидів (не)очищен...их стічних вод наповнен...их (нафто) продуктами рі...кими відходами підприємств.

Ми ще (по)справжньому (не) оцінили рівень забруднен...я оскільки... (з, с) міс...кої тер...торії змиває...ся (у, в) се плями пил міське сміт...я.

Сумарний результат відомий води лиману забруднен...і понад (в, у) сі- льяк... норми а це загрожує нашому здоров...ю.

(За В.Купцовою)

Київський краєвид

Тут (най)більший виступ (в)ладимировки (і, й) (най)вищий. Звідсил...я окидаю оком (у, в)сей широкий простір (п)оділ (у, в) рівну як луки (о)болонь до самих гір село (в)ишгорода над (д)ніпром.

Яка широчин...! Який величезний простір! Але це (не)однотон...а широчин... степів або морів або піскуватої пустині. Під лиснючим мал...ован...им (у, в)сякими кол...орами велетен...ким шатром ніби був ро...стелен...ий квітчастий без міри широкий килим. Луки на (о)болоні лиснять зеленою травою. По рівнині (д)ніпро (з,с)виває...ся тр...ома закрутками (й, і) ховається за (в)ишгородс...ким крутим виступом гори десь (у, в) сизій далечі.

Вода лиснить сріблестим білим одблиском од неба (не)наче чиясь рука кинула на луки (й, і) поклала (біло)срібну стрічку. На (о)болоні ще позоставались озерця після недавн...ої води. Вони лиснять двома рядками до самого (в)ишгородс...кого взгір...я (не)наче по широкій луці в...ються дві (не)величкі річ...ки (і, й) вливаються (у, в) Почайну. Почайна (не)далеко од гавані жовтіє жовтим кол...ором мов дзеркало кинуте за (п)одолом.

(У, В)сі ті водянні плеса покручен...і побгані (й, і) лисять мов ро...топлене срібло а подекуди блищать жовтими та рожевими кол...орами. Поділ ро...стелався на схід кругло обрамован...ий (д)ніпром та закруглен... ою гаван...ю (не)наче управлен...ий (у, в) срібні широкі (й, і) лиснюч... рами.

(За І.Нечуєм-Левицьким)

Стародавнє місто

Тер...торія сучасної Житомирщ...ни надзвичайно багата пам...ятками стародавн...ої історії та археології від кам...яного віку до епохи піз...нього середн...овіч...я. Одним із (най)більших ос...редків сучасної Житомирщ...ни навколо якого концентруються д...сятки стародавніх поселень (укріплень)городищ та курган...их могильників є (Новоград)Волинський. Місто ро(с,з)ташован...е за дев...яносто кілометрів на захід від Житомира на високих мальовничих гранітних скелях б...р...гів (швидко)плин...ої Случі. Слід зазначити що до кінця вісімнадцятого століт...я (Новоград)Волинський мав назву Звягель а перейменован...о його було за особистим велін...ям імператриці Катерини яка зб...ралася зробити тут столицю недавно приеднан...ої до імперії (в)олинської губернії.

(В,у)же перші дослідники цілком справедливо ототожнювали Звягель із (давньо)руським містом Возвяглем яке було (в)щент зруйнован...е військами князя Данила Галицького за те що сплачувало дан...ну (монголо)татарським заво...вникам.

До самого остан...ього часу арх...ологічний екв...валент (старо)давнього Звягеля (не)був точно відомий. Пізніше загін наукової експ...диції що проводив розвідки у басейні річки Случ звернув увагу на залишки двох городищ ро...ташован...их за п...ять кілометрів від міста (в)низ по течії річки на високих мисах правого б...р...га. Була встановлен... а наявність прадавніх культурних нашарувань і висловлен...о припущен...я що обидва укріплен...я є рештками літописного Возвягеля.

Народний календар **День святого пророка Наума**

У давніш... часи навчан...я в (у)країні ро...починалося першого грудня. Це день святого пророка Наума. То була (най)зручніша пора здобувати освіту для сіл...с...ких дітей оскільки... вже завершен...о основні (сільс...ко)господарс...к... роботи.

(У, в) народі Наума називали покровителем розуму знань (і, й) (добро)чинства. Селяни... вважали що дитина краще засвоюватиме науку якщо навчан...я починати (в, у) день святого пророка. (З, с) цього приводу казали пр...йшов Наум пора братися за ум.

Іноземні мандрівники котрі відвідували (у)країну в XVII століт...і відзначали високий рівень освіти серед селян. Відомий (ф)ранцуз...кий інж...нер (б)оплан (у, в) своєму (о)писі (у)країни повідомляв що майже (в, у) кожному селі є школи і тому за рівнем народної освіти тоді ми випередили (є)вропейські країни.

Протягом двох сторіч... освітянством опікувалися переважно церковні братства. На свій кошт вони організували народні школи в яких (у,в)чилися селянс...к... діти. Згодом російський царизм... ввівш... кріпа...тво заборонив викладан...я та (книго)друкуван...я національною мовою. І вже на початку XIX століт... я (у)країна за рівнем освіти займала одне з остан...іх місць (в, у) імперії. Та шанобливе ставлен...я людей до науки залишилося. Навіть за (най)більших скрут селяни намагалися зробити все що(б) їхні діти здобули освіту. Ось чому (в, у) народі кажуть (б)атько Наум наведе на ум.

(За В.Скуратівським)

Спас

На зміну громовержцю (п)еруну на лани пр...ходить (с)пас покровитель та (б)ог врожа(ю,я). Завершуюч... косовицю люди на селі його вітають трич... . Весь цей час звет...ся іще (с)пасів...ким. Особливо вшановують (с)паса другого разу 6 серпня коли називають його (в)еликим (с)пасом бо тоді (в, у) народі на його честь відбувається св...ято врожа(ю,я). Закінчуючи жниварс...кий сезон люди на краю ниви залишають... жмут (не) (с, з)жатога жита та пш...ниці який називають... (по)різному "дідова борода" "борода (п)еруна".

Жниці виробляють... сніп взявш... (з, с) кожної копи по колосочку і підв...язують... його червоною стрічкою а вершечк... надламують... щоб колос...я нагадувало старечу бороду. Тією остан...ьою (не) дожатою нивою пошановують щедру землю та доброго опікуна (в,у)рожа(я,ю) який кажуть знаходить свій зимовий притулок тут в остан...ім сноп(у,і).

У (с)пасівку за народним віруван...ями як і у (в)великий (п)іст перед (в)еликоднем треба так само постити а тому садовину вживають після осв...ячен...я її в ім...я (б)ога врожа(ю,я).

(З, с) особливим нетерпін...ям чекают... (с)паса пасічники. Всією громадою (братчиною) дякують (б)огу за його турботи до бджіл.

Після трет...ої пори вшануван...я (с)паса коли (в, у) полі (з,с)кінчилися (най)основніш... роботи (в, у) народі добре знають... що прийшла пора робити запаси на зиму. Тому й мовит...ся прийшов (с)пас пішло літо від нас.

(В.Войтович)

Купало

Св...ято Купала це чарівна пора коли рік ділит...ся (нав)піл починают...ся жнива сонце повертаєт...ся з літа на зиму а дні починают... коро...шати. Лише (в, у) (к)упал...с...ку ніч... (б)ог (п)ерун (по)серед ночі запалює на папорот... квітку щаст...я. Ця вогнен...а квітка ро...квітає тільк... раз на рік. Рівно (опів)ночі (в, у) темній глуш...ні там куди (не)заходить курячий голос (з, с) тріском наче грім (з, с) неба вона (з, с)палахує (в)мить виростає (в)гору і горить блакитним вогнем але зараз (і, й) осипаєт...ся. Добрі (душі)духи навколо неї радіють а пахощ... від її цвітін.. я ідуть (по)всьому лісу. Сміливцю який встигне зірвати цю блискучу наче полум...ям охоплену квітку ві...кривають...ся (у, в)сі таємниці світу. Але квітка людс...кого щаст...я даєт...ся лише молодим хлопцям тільк... їм віщує долю. Дівчатам вона (не)попадаєт...ся. Щасливець... який ві... шукає квітку щаст...я (в)зможі пр...чарувати (най)кращу дівч...ну яка одружившись (з, с) ним буде вічно молода (й, і) гарна а діти здорові та роботящ... . За ту квітку завжди буває страшен...а боро(д, т)ьба ворогів світлих сил (з, с) добрими духами.

Людина (з, с)(покон)віку шукає на з...млі це чарівне зело кохан...я.

(В. Войтович)

Великдень

Великдень св...ято на думку пращурів воскресін...я (б, Б)ога життя Дажбога. Це св...ято символізує перемогу весни над зимою добра над злом народжен...я любові доброти надії.

(Рано)вранці на Великдень перед сходом (золото)ликого Сонця-Дажбога люди відчиняють (в, у)сі вікон...иці усувають (у, в)се що могло(б) (не)пропустити до хати чародійного промін...я яке приносить у дім (добро)бут.

А в селах раз(у)раз радіс...но звучать (в)еликодні дзвони бо то (не)лише музика (в)еликодня а й засіб відігнати (в, у)се лихе. Де(не)де лунають в...сіянки (з, с)повнен...і (магічно)чарівними закличками. Прислухають...ся до них душ...ю переселяючись у роки своєї молодості о(б, п)першись на ціпки старенькі бабусі з дідусями. Маленькі діти залишивши гру в писанки теж слухають той віковичний спів.

У давнину наші предки в ніч перед приходом (і, й) зустріч...ю Великодня новолітнього весняного живодайного на пагорбах ро...палювали вогонь. Вогнища палали цілу ніч еднаючи людс...кі душі з великою душ...ю зорян...ого неба предків. Тому з (давніх)давен існує повір...я про прихід душ давно померлих (дідів)прадідів із зоряного неба (в, у) (в)еликодні св...ята.

(З, с)покон(віку) Великдень ...важався (най)більшим св...ятом (календарно)обрядового циклу.

(В. Войтович)

Трійця

Трійця як і (в)Великдень (не)тримається числа. Зелені св...ята повністю залежні від (п)ас(к,х)и їх відзначають на сьому після (в)еликодня неділю.

І (до)нині дійшов поетичний настрій св...ята пов...язан...ий (з, із) живим спілкуван...ям (з, із) природою. Наші пращ...ури зв...язували (т)рій чан...с...кі св...ята (з, із) буйніст...ю і (живо)сил...ям природи в яку вони св...ято вірили. Про це сві...чить оздоблен...я помешкань різноманітними духм...яними травами.

Зазвичай Зелені св...ята починалися з п...ятниці. (Рано)вранці жінки (й, і)шли до лісу щоб заготувати лікарс...кі трави. (Де)хто намагався (в, у) цей день збирати росу якою лікували хворі очі.

(У, в)вечері на клечальну суботу намагалися запастися гіл...ям клена липи ясена чи осики і оздоблювали ним хату. Крам того сте...ку яка вела від дороги до порога о(б, п)тикували високими галузками. Щоправда осикові гілки намагалися (не)використовувати. Це дерево ...важалося (в, у) народі «грішним» оскільки як переповідає легенда лише осика пропустила цв...яхи коли ро...пинали (х)риста. Тому (в, у) народі з неї (не)будували хат (не)цямрували кр...ниць. Домівку(ж) прикрашали татарс...ким зіл...ям аїром та (рутою)м...ятою. Прибрана в такий спосіб оселя ставала св...ятковою сповнен...ою цілющим запахом трав.

Отже Трійця це своєрідний гімн пр...роді св...ято буян...я й розвою рослин...ості.

(В. Войтович)

Благовіщен...я

(На)весні 7 квітня відзначаєт...ся Благовіщен...я. Селяни з особливою пошаною ставилися до нього оскільки ...важали що «(б)ог (у, в) цей день благословляє (у, в)сі рослини» а тому в...еликим гріхом було братися за (будь)яку роботу. Існує повір...я що навіть птиця на це св...ято не в...є гнізда. За легендою зозуля тому (не)має свого гнізда що колись у цей день вила гніздо і (б)ог покарав її.

Чимало звичаїв пов...язан...их із цим св...ятом побутувало (в, у) нашого народу. Цікавим є обряд котрий (у, в) народі називали «(В, у)довин...им плугом». (Що)річно (в, у) цей день сіл...с...кі громади зібравшись на свої віча вирішували хто і коли оброблят...име ниви вдовам та сиротам. Адже (з)давна на Україні існував звичай першу весняну оранку починали (у, в) тих родин де (не)було господаря. Виконували цю роботу за допомогою толоки колективної безоплатної праці. ...Важалося аморальним (як)що хтось (з, із) (одно)сел...ців знехтувавши звичаєм раніше (од, т) вдів починав орати собі.

Ця (високо)гуман...а форма засві...чує (добро)дійство народної моралі шляхетність суспільних взаємин простого народу з (давніх)давен навчен...ого разом долати перешкоди.

(В. Войтович)

Різне

Ораторське мистецтво

Що\ж зумов(и\е)ло появу ораторс..кого м(и\е)стецтва? Історія свідчить що най\важл(и\е)вішою умовою появи (і\й) ро(з\с)в(и\е)тку ораторс..кого м(и\е)стецтва є д(и\е)мократичні форми управлі(н\нн)я активна участь громадян (в\у) політичному жи(т\тт)і країни. Не\випа(д\т)ково ораторс..ке м(и\е)стецтво наз(и\е)вають „діт(и\е)щем д(и\е)мократії”.

Підтвердж(и\е)(н\нн)ям тому є порів(н\нн)я двох най\більш вагомих міст\д(и\е)ржав (С\с)парти (і\й) (А\а)фін що мали різний д(и\е)ржавний устрій.

Спарта була т(и\е)повою олігархічною р(и\е)спублікою. Нею к(и\е)рували два царі (і\й) рада старійш(и\е)н. Верховним органом влади (в\вв)ажались народні (з\с)бори але фактично вони ні\якої сили не\мали.

По\іншому складалось політичне жи(т\тт)я (у\в) (А\а)фінах які (в\у) с(и\е)ред(и\е)ні V ст. до н.е. були най\могутнішим економічним політичним і кул..турним центром (Д\д)авн..ої (Г\г)реції.

Український зоре\пад

(У\В) променях со(лн\н)ця дотлівали хмари. Ще будуть теплі дні ще цвістимуть квіти со(лн\н)це пр(е\и)пікат(е\и)ме політн..ому. Та (в\у)же (дз\з)в(е\и)нить (у\в) в(е\и)соч(е\и)ні печал..на струна нагадує що (у\в)се л(е\и)тить на не\вид(е\и)мих крилах і (в\у)се має кінець. Ліс ще шуміт(е\и)ме але либонь на пів\тону глухіше.

Максим д(е\и)вився у пр(е\и)гасле темно\сине небо на мален..кі перші рідкі не\наче ро(з\с)вішані не\дбалою рукою зорі. Вони були (с\з)хожі на яблучка на ві(т\тт)і (з\с)д(е\и)чавілих яблунь. Одна зоря зірвалася (й\і) шугонула за темний ліс...

Зоре\пад шумує (в\у) наших жилах (У\у)країнський зоре\пад. Він тільки (в\у) нас такий. Та(е\і)мничий до (щ\шч)ему (у\в) сер(дц\ц)і (й\і) вел(е\и)чний. То наші (с\з)тражде(н\нн)і предки шугають (у\в) безвість (у\в) вічніс..ть що\б постати (в\у) нас печал..ними (і\й) вічно од(е\и)нокими як одірвані од небо\зводу зорі. Тільки (У\у)країнц(е\и)ві дано це від(у\ю)(т\тт)я тільки його гнітить підозра (і\й) гірка не\вгасима туга.

Людина яка не\в(в\в)ібрала (в\у) себе сивого зоре\паду (й\і) цвіту калини яка не\відч(у\ю)ла на своїх губах смаку вишні якій не\вдарив (у\в) сер(дц\ц)е на світанку пер(е\и)пел не\може бути (У\у)країнцем. (І\Й) поки на небо\зводі горіт(е\и)ме хоч одна зірка а на (з\З)емлі залиш(е\и)т..ся хоч один пер(е\и)пел Україна не\с(з)гасне.